

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD INTERNATIONAL BREZİLYA ZİYARETİ RAPORU

**TS/INT/05-023
Aralık 2005**

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İran Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29
Tel: (90-312) 468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70
Tel: (49-30) 28 878 6300
Tel: (33-1) 426 516 40

Faks: (90-212) 249 13 50
Faks: (90-312) 428 86 76
Faks: (32-2) 736 39 93
Faks: (1-202) 776 77 71
Faks: (49-30) 28 878 6399
Faks: (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

I – BREZİLYA: FIRSATLAR VE RİSKLER

Kapladığı alan (8,5 milyon km²) açısından Türkiye’den on bir kat daha büyük olan ve 180 milyonluk nüfusu ile dünyanın beşinci büyük ülkesi olan Brezilya Federal Cumhuriyeti, 26 eyalet ve başkent Brasilia’nın bulunduğu bir federal bölgeden oluşmaktadır. Uzun süren ekonomik ve siyasi krizlerin ardından, ekonomisindeki olumlu gelişmelerle dünyanın en büyük onbeş ekonomisi arasına giren Brezilya, ayrıca 2005 yılındaki performansı ile Meksika’yı geçerek Latin Amerika’nın en büyük ekonomisi konumuna yükselmiştir.

Brezilya hükümeti, 13 Aralık 2005 tarihinde yaptığı bir açıklamayla ülkenin IMF’ye olan toplam 15,46 milyar dolarlık borcunu bir seferde ödeyeceğini ilan etmiştir ki bu gelişme ekonomideki olumlu gidişatın en yeni ve en açık göstergesidir. IMF’nin de kaydettiği gibi bu, özellikle dış ticaret ve cari işlemler dengesinde, Brezilya ekonomisinin ne kadar güçlendiğini kanıtlamaktadır.

2004 yılı verilerine göre Brezilya, %5.2’lik bir büyüme ile GSYİH’sı 605 milyar dolara, kişi başına düşen milli geliri ise 3,330 dolara yükseltmiştir. Aynı yıl içinde enflasyon %7.6, işsizlik ise %11.48 seviyesinde seyretmiştir. Brezilya son dönemde dış borçlarını yönetme konusunda da başarı göstererek, 2003-2005 döneminde dış borç/GSYİH oranını 20 puan düşürerek %22.8’e çekmiştir.

Ekonomide en olumlu tablo dünya ekonomisindeki olumlu gidişatın etkisiyle dış ticarete gözlemlenmektedir. Brezilya pazarının dışa açıklık oranı (ihracat + mal ve hizmet ithalatı/ GSYİH) son yıllarda büyük bir artış göstermiştir. 1996-1999 döneminde %18,1 olan dışa açıklık oranı, 2000-2003 döneminde %27,3’e yükselmiştir. Bu artışta, Brezilya’nın son yıllarda ihracatta gösterdiği başarının rolü büyüktür. Brezilya artan ihracatı sayesinde 2001 yılında 2,6 milyar dolar olan dış ticaret fazlasını 2002’de 13,2 milyar dolara, 2003’te 24,8 milyar dolara, 2004’te 33,7 milyar dolara çıkarmıştır. 2005 yılının Ocak-Kasım döneminde gerçekleşen 107,4 milyar dolarlık ihracat ve 67 milyar dolarlık ithalatla denge 40,4 milyar seviyesine ulaşmıştır.

Brezilya ihracatta sergilediği bu başarıyı ihraç mallarını çeşitlendirerek ve geleneksel pazarlarının dışında kalan pazarlara açılarak elde etmiştir. Tarım ürünlerinin yanısıra uçak, otomotiv, demir, kimyasallar, makina, ayakkabı, kağıt, elektrik ve elektronik gibi endüstri ürünleri de önemli ihraç kalemleri arasına girmiştir. Brezilya, geleneksel pazarı olan Amerika kıtası ve Avrupa Birliği’nin yanında son dönemde Afrika, Ortadoğu, Doğu Avrupa ve Asya pazarlarına yaptığı ihracatın oranını önemli ölçüde arttırmıştır. Bu başarıda, küçük ve orta ölçekli işletmelerin ihracata açılmasına yardım eden İhracat, İthalat ve Yatırım Teşvik Ajansı, APEX’in rolü büyüktür. APEX’in faaliyetleri sonucunda 2000-2003 yılları arasında ihracat yapan firmaların sayısında %9.2’lik bir artış gözlemlenmiştir. (Daha fazla bilgi için: www.apexbrasil.com.br).

İhracatta yaşanan bu artışın *Real*’in dolar karşısında değerlendirildiği bir zamanda yaşanması ayrıca üzerinde durulması gereken bir noktadır. Merkez Bankası’nın enflasyonu kontrol altında tutmak

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

amacıyla sürdürdüğü bu durumun ithalatı patlama yapmaması pazarın halen bazı mal grupları için korunuyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Brezilya'nın, Arjantin, Uruguay ve Paraguay ile birlikte oluşturduğu ve 1 Ocak 1995 yılından beri yürürlükte olan Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR) içinde ticaretin %95'inde gümrük vergisi yoktur. Her ülkenin istisnai listeleri olmasına rağmen, ürünlerin %90'ına Ortak Gümrük Tarifesi (OGT) uygulanmakta olup, bu tarifenin ortalama oranı %12.2'dir. Şili ve Bolivya'nın ardından 2004 yılında Peru, Venezuela, Kolombiya ve Ekvador'un ortak üye (associate members) olarak katıldığı MERCOSUR Birliği'nin, 2006 yılında Meksika'nın da katılımıyla Gümrük Birliği'ne geçmesi planlanmaktadır. Birlik şu ana kadar pek çok ülke ile Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalamıştır. Avrupa Birliği ile sürdürülen STA müzakerelerinin 2006 yılında sonuçlanması beklenmektedir ki bu süreç tamamlandığında Türkiye'nin de AB ile olan Gümrük Birliği çerçevesinde MERCOSUR üyeleri ile STA girişiminde bulunması gerekmektedir.

Brezilya ekonomisinde, özellikle dış ticaret ve sermaye akışı sayesinde yaşanan bu olumlu gidişatı tehlikeye sokabilecek önemli riskler bulunmaktadır: yüksek faiz oranları, dolar karşısında değerlenen *Real*, büyüme oranının düşmesi, 2006'da yapılacak seçimlerin siyasi istikrarsızlık getireceği korkusu ve gelir dağılımdaki eşitsizlik.

Dış borç ve cari işlemler dengesindeki olumlu gidişata rağmen Brezilya ekonomisinin büyüme oranı diğer gelişen ekonomilerin kaydettiği büyüme oranlarının ve hatta dünya ortalamasının altında seyretmektedir. Dünyadaki en yüksek faiz oranlarına sahip olan Brezilya'da (2005'te yıllık %19) faizler düşürülmediği sürece yatırımların ve dolayısıyla ekonomik büyüme oranının artması oldukça zor görünmektedir. Dolar karşısında gittikçe değerlenen *Real* enflasyonu kontrol altında tutmak konusunda katkı sağlamasına rağmen ihracat yapan firmaları zora sokmaktadır.

Brezilya'nın en önemli sorunlarının başında gelen yoksullukla mücadele etmek amacıyla Ekim 2003'te Başkan Luiz Inácio Lula da Silva tarafından başlatılan *Bolsa Familia* Programı 2005 yılı sonu itibariyle yoksulluk ve gelir eşitsizliğini önemli oranlarda düşürmüştür. Sosyal yardım, eğitim ve sağlık konularında yapılan yardımların tek bir elde toplanmasını sağlayan program sayesinde, 2002 yılında yoksulluk sınırının altında olan nüfusun oranı %35.9 iken 2004'te bu oran %25.1'e gerilemiştir. Ancak yoksullukla etkin bir şekilde mücadele etmek için ekonominin daha hızlı büyümesi gerekmektedir.

Bu önemli sorunların arkasından gelen kayıtdışı ekonomi, bürokrasi ve altyapı sorunları yatırım ortamının geliştirilmesi için acil çözülmesi gereken sorunlardır.

Brezilya'nın en büyük özel bankalarından olan Unibanco, varolan iç ve dış risklere rağmen 2006 yılı için olumlu tahminlerde bulunmaktadır: %3.5 büyüme, %4.9 enflasyon, 129 milyar dolar ihracat ve 97 milyar dolar ithalat. Aynı şekilde, Dünya Bankası Grubu'nun özel sektör kurumu olan Uluslararası Finans Kurumu (IFC) da Brezilya özel sektörünün devletin kötü politikalarına

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

rağmen ayakta kalmayı öğrendiğini, yüksek üretkenlikleri sayesinde dünya çapında rekabet edebilir seviyede olduklarını ve ekonomideki risklerle başedebileceklerini belirtmektedir.

II – ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Brezilya, Güney Amerika'nın en gelişmiş sanayisine sahip olup tarım ve tarıma dayalı sanayinin yanısıra otomotiv, tekstil, ayakkabı, demir-çelik, hava taşıtları, makine, petrokimya, ağaç ürünleri, çimento, bilgisayar ve beyaz eşya gibi çok çeşitli endüstri ürünlerini üretebilmektedir. Ayrıca yabancı şirketlerle birlikte ortak üretim yaparak ileri teknolojiyi yakalama çabasıdadır.

Tarım ve Tarıma Dayalı Sanayi

Tarımda ürettiği oldukça çeşitli ürün yelpazesıyla, gıda sektöründe kendi kendine yeten bir ülke olan Brezilya, dünyanın en büyük şeker, kahve, portakal suyu, soya, et ürünleri, tütün, mısır, deri ve pamuk üreticileri arasındadır. Ayrıca son yıllarda üretim potansiyelleri artan biyoteknoloji, etanol, kağıt ve selülöz üretiminde de dünya çapında adından söz ettirmeyi başarmıştır. Tarıma dayalı sanayi sektörü, ülkenin toplam üretiminin %30'unu (180.2 milyar dolar, 2004), istihdamın %37'sini (17,7 milyon işçi) ve ihracatın %37'sini (39 milyar dolar, 2004) temsil etmektedir.

Brezilya, ABD ile birlikte tarım ürünleri ticaretindeki kısıtlamaların kaldırılması için özellikle Avrupa Birliği ve Japonya'ya Dünya Ticaret Örgütü kanalıyla baskı yapmaktadır. MERCOSUR ile Avrupa Birliği arasında imzalanması planlanan Serbest Ticaret Anlaşması tarım ürünleri konusunda anlaşma sağlanamadığı için henüz tamamlanamamıştır.

Brezilya'nın geçmiş yıllarda yaşadığı petrol sıkıntısından sonra geliştirdiği alkolden akaryakıt üretme ve benzinle birlikte alternatif yakıt yakabilen motor teknolojisi takdire şayan bir gelişme izleyerek bugün Brezilya'nın dışa bağımlılığını ortadan kaldırmıştır. Brezilya'da özellikle soya, pamuk, ayçiçeği, yer fıstığı ve kolza gibi bitkilerin yağından etanol kullanılarak üretilen biodizelin yıllık tüketimi 2005 yılında 40 milyon tona çıkmıştır. Biodizel, iç tüketimin yanısıra Fransa (PSA – Peugeot Citroën), Almanya (Siemens, Bosch, (CrystalSev), ABD (International Engines South America), İsveç (CrystalSev) ve İngiltere'ye (CrystalSev) ihraç edilmektedir. (Daha fazla bilgi için: www.biodieselbrasil.com.br).

Tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörünün gelişmesi için politikalar üreten ve eğitim hizmetleri sağlayan *National Society of Agriculture*, bu konuda önemli bir kurumdur (İrtibat için: Sylvia Wachsner, Direktör; E-mail: sna@sna.agr.br, Telefon: +55 21 2533-0088; www.sna.org.br).

Otomotiv ve Otomotiv Yedek Parça

Brezilya imalat sanayisinin öncü sektörü olan otomotiv sektöründe ağırlıklı olarak çok uluslu şirketler yer almaktadır (Audi, Volkswagen, General Motors, Fiat, Honda, Citroen, Renault,

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Mercedes, Peugeot, Ford, Kawasaki, Scania ve Toyota). 2003 verilerine göre, üretilen 1.8 milyon araçla otomotiv üretiminde dünya onuncusu olmuştur.

Brezilya, bu sektörde teknoloji üretiminde gösterdiği başarı ile de dikkat çekmektedir. Ethenol ve benzinin herhangi bir karışımı ile çalışabilen esnek yakıtlı araçlar (flex fuel vehicles) 2003 yılından bu yana Brezilya pazarında satılmaktadır. (İlgili kurum: The National Association of the Automotive Manufacturers, ANFAVEA www.anfavea.com.br).

Otomotiv sektörünün bu kadar gelişmiş olduğu Brezilya’da, otomotiv yan sanayi de ihracata yönelik önemli bir sektördür (yıllık ihracat kapasitesi 6 milyar dolar seviyesindedir). Son yıllarda özellikle Arap ülkelerine yapılan ihracat önemli ölçüde artış göstermiştir (Bu bölgeye 2005 yılının ilk altı ayında 23 milyon dolarlık ihracat yapılmıştır ki bu geçen senenin aynı dönemine kıyasla %62’lik bir artışa işaret etmektedir).(İlgili kurum: Brazilian Association of Auto Parts Manufacturers, SINDIPEÇAS www.sindipecas.org.br)

Tekstil ve deri

Tekstil, Brezilya’nın rekabet açısından güçlü olduğu sektörlerden birisidir. Bu sektörde faaliyet gösteren 30.000 firmanın yıllık ihracat kapasitesi 2 milyar doların üstündedir. Brezilya, bu sektördeki ihracat kapasitesinin yanında önemli miktarda ithalat da yapmaktadır ki 1.5 milyar dolar seviyesindeki bu pazardan Türk firmaları da faydalanabilir.

Bu sektörde Brezilyalı firmaların üretimi hazır giyim, pamuk ve deri ürünleri alanlarında toplanmaktadır. Brezilya tekstil sektörünün stratejik hedefi dünya pazarındaki payını 2008 yılı itibarı ile %1’e çıkarmaktır, bu da yıllık ihracatın 4 milyar dolara ulaşması anlamına gelmektedir. (İlgili Kurum: Brezilya Tekstil ve Giyim Sanayicileri Derneği, ABIT www.abit.org.br)

Uçak

Brezilya, sivil havacılıkta kullanılan uçakların üretiminde dünya dördüncüsü konumundadır. Ülkede sivil ve askeri amaçlı uçakların yanısıra jet üretimi de yapılmaktadır ve ülkede üretilen jetler dünya çapında kullanılmaktadır.

Brezilya’nın en büyük uçak üreticisi olan Embraer firması satış rakamları gözönüne alındığında Boeing, Airbus ve Bombardier’ı (Kanada) geride bırakmaktadır. Firma ürettiği jetleri, askeri ve sivil uçakları dünyanın birçok ülkesine satmaktadır ve bu satış rakamları ile Brezilya ihracatına katkı yapan en büyük ikinci firma konumundadır.

Enerji

Brezilya, Latin Amerika’nın petrol üretimi açısından üçüncü, petrol rezervleri açısından ise ikinci ülkesidir. Halen net petrol ithalatçısı olan Brezilya, üretim kapasitesini arttırıp, biodizel

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

kullanımının artması sonucu iç tüketimin azalması ile önümüzdeki yıllarda net ihracatçı durumuna gelecektir. Petrobras (Petróleo Brasileiro S.A) günlük 2 milyon varil üretim kapasitesiyle ülkenin en büyük petrol şirketi olup, özelleştirilmemiş bir kaç devlet kuruluşundan birisidir.

Brezilya aynı zamanda hidroelektrik üretimi açısından dünyada ön sıralarda gelmektedir. Ülke elektriğinin %90'ı hidroelektrik enerji ile sağlanmaktadır.

Hizmetler

GSMH'nın %59'unu oluşturan hizmetler sektörü Brezilya ekonomisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu sektörde özellikle telekomünikasyon ve bankacılık dikkat çekmektedir. Gittikçe düzelen ekonomisi ve kalabalık nüfusu özellikle GSM operatörü şirketlerinin iştahını kabartmakta ve şimdiden pazarda büyük bir rekabet yaşanmaktadır. Finansal sektör ise büyük bir revizyondan geçerek eskiye göre daha güvenilir bir hale gelmiş olup, firmalara çok çeşitli finansal olanaklar sunmaktadır. Sektörün küreselleşen dünya ticaretine paralel olarak gelişme potansiyeli bulunduğundan konuyla ilgili kurumlara olanaklar sunabilir.

III – YATIRIM AÇISINDAN ÖNEMLİ BÖLGELER

Brezilya'da sanayi ağırlıklı olarak ülkenin güneydoğusunda toplanmıştır. Kuzey ve kuzeydoğu bölgeleri en geri kalmış yerlerdir. Federatif bir yapıya sahip olan ülkede eyaletler, dış ve iç yatırımcıyı kendi bölgelerine çekebilmek için çeşitli teşvikler sunmaktadır.

Sao Paulo Eyaleti

Ülke sanayisinin merkezi konumunda olan Sao Paulo eyaleti nüfusun %22'sini barındırırken, GSYİH'nın %34'ünü, sanayi üretiminin %41'ini, ihracatın %32'sini, ithalatın %43'ünü ve bankacılık işlemlerinin %68'ini gerçekleştirmektedir. 2004 yılında ülke ekonomisi %5.2 büyürken, Sao Paulo ekonomisi %7.6'lık bir büyüme kaydetmiştir.

Sao Paulo güçlü pazarı, ileri teknolojisi, kalifiye işgücü, altyapı ve lojistik imkanları ile en fazla yabancı yatırım çeken eyalettir. 2005 yılında bölgeye 3.3 milyar dolar yabancı sermaye yatırımı gerçekleşmiştir.

Bölge Valiliği altında görev yapan Yatırım Masası yatırımcılara tedarikçi ve/veya ortak bulmak, danışmanlık gibi çeşitli konularda hizmet vermektedir (www.investimentos.sp.gov.br).

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

Rio de Janeiro Eyaleti

Nüfusun %8.5'ini barındıran ve GSYİH'nın %14'ünü üreten Rio de Janeiro eyaletinde hizmet sektörü %58'lik oranıyla ağırlıkta olmasına rağmen eyalet içerisinde Peugeot, Volkswagen, Shell ve Michelin gibi çok uluslu şirketlerin sanayi yatırımları da bulunmaktadır.

Turizm, tarım, tekstil, kimya bölgede potansiyel taşıyan sektörlerdir. Bölgenin yatırımcılara sunduğu avantajlar arasında zengin doğal kaynaklar, kalifiye işgücü, büyük pazar, gelişmiş altyapı ve lojistik imkanları yer almaktadır. (www.planejamento.rj.gov.br)

Goias Eyaleti

Başkent Brasilia'nın da içinde bulunduğu Goias Eyaleti gelişmiş altyapısı ve sunduğu yatırım teşvikleri ile son yıllarda ön plana çıkan bölgelerden biridir. Bölgede tarıma dayalı sanayi oldukça gelişmiştir. Bunun yanı sıra ilaç, kimya, otomotiv, tarım makinaları, tekstil ve deri sanayi oldukça gelişmiştir. Ülkenin en büyük üçüncü ilaç ve kimya sanayi merkezi bölgede bulunmaktadır. (<http://www.its.goias.gov.br/goias/goias.html>)

Bahia Eyaleti

Kapladığı alan açısından Brezilya'nın beşinci büyük eyaleti olan Bahia, ülkenin Kuzeydoğu bölgesinin güney ucunda yer almaktadır. Sunduğu çeşitli yatırım teşvikleri sayesinde yatırımcılar açısından son yıllarda cazip hale gelen bölgelerden biridir. Petrol ve doğalgaz gibi doğal kaynaklar yönünden zengin olan bölge, hammadde ve ara mamul tedariği yönünden de -özellikle kimya, petrokimya, metalurji ve tarım sektörleri için- caziptir. (www.bahiainvest.com.br)

IV – TÜRKİYE – BREZİLYA EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Coğrafi uzaklığın fazla olması ve ülkelerin birbirini iyi tanımaması nedeniyle bugüne kadar çok düşük seviyelerde seyreden Türkiye-Brezilya ekonomik ilişkileri, özellikle aynı konularda iş yapan firmaların ve kurumların işbirliğine giderek ortak üretim ve pazarlama yapmaları halinde büyük bir potansiyel taşımaktadır. Genel olarak Brezilya tarafı Türkiye ile işbirliği yapmak açısından konuya olumlu yaklaşmaktadır. Türk işadamlarının Brezilya'yı daha iyi tanıyıp, aktif bir şekilde konuya eğilmeleri, ülkeler arasındaki ticaret hacminin artmasında ve Türkiye açısından ekside olan dengenin düzeltilmesinde önemli rol oynayacaktır.

Öneriler:

- 2004 yılında 634 milyon dolar olarak kaydedilen Türkiye ile Brezilya arasındaki ticaret hacmi 2005 yılının ilk sekiz ayında 570 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu ticaret hacmi içerisinde Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatı ithalatının 1/10'u kadardır. Türkiye, bu ticaret

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

açığını kapatmak ve 1 milyar doların altında olan ticaret hacmini arttırmak için potansiyel taşıyan sektörleri bilinçlendirmek suretiyle yönlendirmelidir.

- Ticaret ve yatırım ilişkilerinin güçlenmesi için iki ülke arasında öncelikle Çifte Vergilendirme Anlaşması imzalanması gerekmektedir. Brezilya tarafı şimdiye kadar imzalamış olduğu tüm çifte vergilendirme anlaşmalarını yenileme kararı almıştır ve bu süreçte Türkiye ile de bir anlaşma imzalamaya hazır olduklarını belirtmektedirler.
- Avrupa Birliği ile MERCOSUR arasında 2006 yılında imzalanması planlanan Serbest Ticaret Anlaşması (STA) tamamlandığında Türkiye de Gümrük Birliği çerçevesinde MERCOSUR'la STA müzakerelerine hemen başlamalıdır. STA, Türkiye'nin bölge ülkeleri ile ekonomik ilişkilerini geliştirmesi açısından önemli bir girişimdir.
- İki önemli gelişen pazar ekonomisi olarak dünyanın ilgisinin arttığı Türkiye ve Brezilya'nın birbirlerini zaman kaybetmeden daha iyi tanımaları gerekmektedir. Dolayısıyla ekonomik ilişkilerin artması için öncelikle yapılması gereken işadamlarının kurumsal ilişkiler kurarak daha fazla biraraya gelmesini sağlamaktır. Bu açıdan son dönemde TÜSİAD International ve BUSİAD'ın Brezilya'ya düzenlediği, Goias eyaletinin ise Ocak 2006'da Türkiye'ye düzenleyeceği iş ziyaretleri olumlu gelişmelerdir. Bu çerçevede, DEİK ile Sao Paulo Sanayi Federasyonu (FIESP) arasında kurulacak İş Konseyi de karşılıklı girişimlerin artmasına katkıda bulunacaktır.
- İki ülke arasında doğrudan uçuşlar başlaması karşılıklı temasları arttıracak, iş ilişkilerinin yanısıra turizmi de tetikleyecektir. Türk Hava Yolları'nın bu konudaki çalışmaları devam etmektedir. Bu çerçevede, 2007 yılında Sao Paulo'ya direk uçuşlar başlatılması planlanmaktadır.

Direk uçuşların yanısıra, taşımacılık alanında iki ülke arasında çalışan gemilerin olmayışı ve malların çeşitli limanlardan aktarmalı olarak gönderilmesi mal teslimatında gecikmelere yol açmakta, dolayısıyla ticareti olumsuz yönde etkilemektedir.

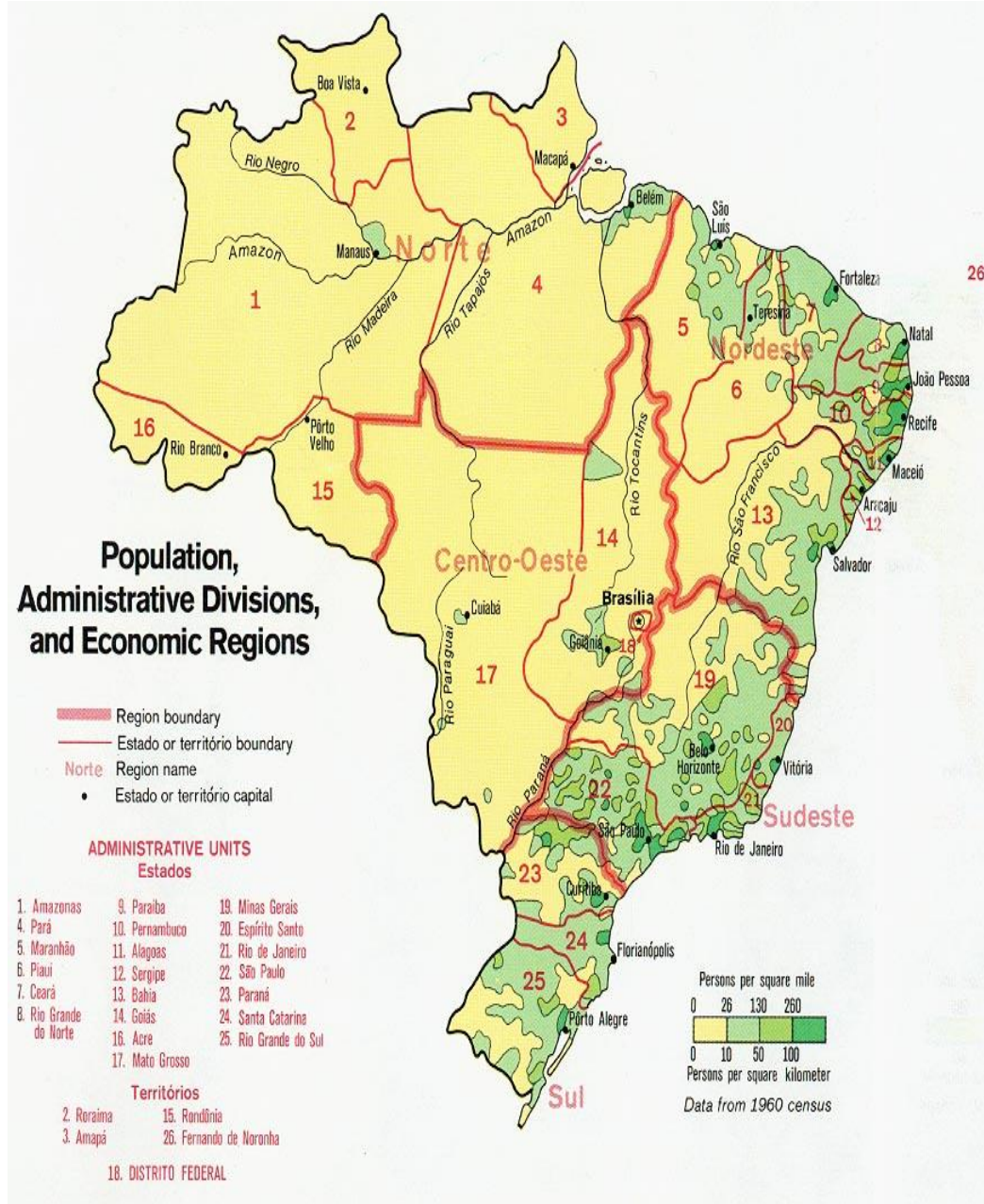
- Dünya Bankası Grubu'nun özel sektör kuruluşu olan Uluslararası Finans Kurumu (IFC), gelişmekte olan ülkeler arasında karşılıklı yatırımları desteklemektedir (South-South Investment). Bu çerçevede, Brezilya ile Türkiye arasında yapılacak yatırımlarda Uluslararası Finans Kurumu'nun desteğine başvurulabilir.
- Ekonomik yapıları ve sektör dağılımı itibarı ile birbirlerine rakip görünseler de Türkiye ve Brezilya üçüncü pazarlara açılma konusunda işbirliğine giderek ve çeşitli konularda deneyimlerini paylaşarak güçlü bir ortaklık kurabilirler. Bu açıdan potansiyel taşıyan sektörler şunlardır:

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

- ✓ **Organik Tarım:** Mevsimsel farklılıklar da göz önüne alındığında özellikle günümüzün en dikkat çeken konularından olan organik tarım açısından Brezilyalı tarımcılar ile işbirliği yaratma imkanı oldukça fazla gözükmektedir. Ayrıca hayvancılık sektöründe de işbirliğine gidilmesi iki taraf için de çeşitli avantajlar yaratacaktır.
- ✓ **Alternatif Enerji:** Türkiye’de son zamanlarda gündeme gelen biodizel üretimi konusunda Brezilya oldukça ileri seviyededir. Türkiye, Brezilya’nın alkolden akaryakıt üretme ve benzinle birlikte alternatif yakıt yakabilen motor teknolojisi konusundaki tecrübesinden faydalanabilir.
- ✓ **İnşaat:** Brezilya’da alt yapı sorunları henüz çözümlenmemiştir. Devletin önümüzdeki yıllarda önemli miktarda altyapı harcaması yapması beklenmektedir. Türk müteahhitlik firmaları altyapı ve turizm yatırımları konusunda Brezilya’nın sunduğu potansiyelden faydalanabilir.
- ✓ **Tekstil:** Tekstil iki ülke ekonomisinde de önemli yeri olan ve ihracata yönelik bir sektördür. Bu sektörde üçüncü pazarlara yönelik ortak yatırımlar mümkündür.
- ✓ **Otomotiv yedek parça:** Otomotiv yatırımları açısından dünya çapında ön sıralarda gelen Brezilya, otomotiv yedek parça konusunda da oldukça deneyimlidir. Bu sektörde de üçüncü pazarlara yönelik ortak yatırımlar mümkündür.
- Bu sektörlerin dışında kimya, turizm, cam, seramik, demir-çelik, içecek, petrol ürünleri, ilaç, gübre, makina, otomotiv, bilişim ve deri sektörleri de potansiyel taşıyan diğer sektörlerdir.

EK: BREZİLYA HARİTASI

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

DAHA FAZLA BİLGİ İÇİN FAYDALI LİNKLER

Brezilya Vergi Sistemi

<http://www.receita.fazenda.gov.br/principal/Ingles/SistemaTributarioBR/default.htm>

OECD Brezilya Ekonomisi Araştırması, 2005

<http://www.oecd.org/dataoecd/42/54/34496318.pdf>

Dünya Ticaret Örgütü, Brezilya Ticaret Politikası Gözden Geçirmesi, 2004

[http://docsonline.wto.org/GEN_highLightParent.asp?qu=+\(@meta_Symbol+WTüTPRüGü*\)+and\(+@meta_Title+Brazil+\)&doc=D:/DDFDOCUMENTS/T/WT/TPR/G140.DOC.HTM&curdoc=3&popTitle=WT/TPR/G/140](http://docsonline.wto.org/GEN_highLightParent.asp?qu=+(@meta_Symbol+WTüTPRüGü*)+and(+@meta_Title+Brazil+)&doc=D:/DDFDOCUMENTS/T/WT/TPR/G140.DOC.HTM&curdoc=3&popTitle=WT/TPR/G/140)

Brezilya Ticaret Rehberi

<http://www.brazil4export.com/>

Brezilya Sanayisi için Stratejik Yol Haritası

<http://www.cni.org.br/english/f-ps-indice.htm>

CNI Brezilya Ekonomisi Raporu (Haziran - Eylül 2005)

http://www.cni.org.br/english/produtos/src/EconomicReport_jul-sep2005.pdf

Brezilya İmalat Sanayi Araştırması (Haziran - Eylül 2005)

<http://www.cni.org.br/english/f-ps-sonda-ind.htm>

Brezilya İmalat Sanayi Göstergeleri (Eylül 2005)

http://www.cni.org.br/english/f-ps-manufacturing_indicators.htm

APEX-Brasil: Brezilya İhracat, İthalat ve Yatırımı Teşvik Ajansı

İrtibat edilecek kişi: Boniperti Oliveira, Danışman

boni@apexbrasil.com.br

Tel: +55 61 3426 0202